

Aggression hos hundar - orsaker, förekomst och träningsmetoder

*Inter-aggression among dogs
- causes, occurrence and training methods*

Tova Örting

Etologi och djurskyddsprogrammet

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi och djurskyddsprogrammet**

Skara 2012

Studentarbete 449

***Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology and Animal Welfare programme***

Student report 449

ISSN 1652-280X

Aggression hos hundar - träningsmetoder, förekomst och orsaker

*Inter-aggression among dogs
- training methods, occurrence and causes*

Tova Örting

Studentarbete 449, Skara 2012

**G2E, 15 hp, Etologi och djurskyddsprogrammet, självständigt arbete i biologi,
kurskod EX0520**

Handledare: Jenny Yngvesson, Inst. för husdjurens miljö och hälsa, avdelningen för
etologi och djurskydd, Box 234, 532 23 Skara.

Examinator: Malin Skog, Inst. för husdjurens miljö och hälsa, avdelningen för etologi och
djurskydd, Box 234, 532 23 Skara.

Nyckelord: Beteendeproblem, Hund, Hundaggression,
Aggression, Träningsmetoder, Skåne.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Box 234, 532 23 SKARA

E-post: hmh@slu.se, **Hemsida:** www.slu.se/husdjurmiljohalsa

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	4
1. INTRODUKTION	4
1.1 BAKGRUND.....	4
1.2 TRÄNINGSMETODER	5
1.3 LEDARSKAP OCH DOMINANS – EN TOLKNINGSFRÅGA	6
1.4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
2. METOD.....	7
2.1 INTERVJUFRÅGOR	8
2.2 DATAANALYS OCH BEARBETNING.....	8
3. RESULTAT	8
3.1 RESULTAT INTERVJU.....	8
3.2 RESULTAT FRÅN LITTERATUR.....	12
4. DISKUSSION.....	14
4.1 HUNDAGGRESSIVITET OCH ORSAKER	14
4.2 TRÄNINGSMETODER.....	15
4.3 JÄMFÖRELSE MELLAN VETENSKAPLIGA LITTERATURER OCH DERAS RESULTAT.	16
4.4 ATT UNDVIKA HUNDAGGRESSIVITET HOS SIN HUND	17
4.5 SKILLNAD PÅ STORLEK OCH RAS SOM NÄMNTS I VETENSKAPLIGA STUDIER OCH UTIFRÅN INTERVJUSVAREN ..	17
4.6 SKILLNADER OCH LIKHETER MELLAN OLIKA ARTIKLARS RESULTAT ANGÅENDE RASER.	18
4.7 FORSKNING, KONSEKVENSER AV FRÅGESTÄLLNINGAR OCH BIDRAG INOM ETOLOGI.	19
4.8 FELKÄLLOR OCH VAD SOM KUNDE GJORTS ANNORLUNDA OCH FÖRBÄTTRATS.	19
4.9 SAMMANFATTNING AV RESULTAT.	20
4.10 SLUTSATS.....	20
SAMMANFATTNING.	21
TACK	22
REFERENSER.....	22

Abstract

Dogs are a common pet worldwide and in many cases the dog displays behavior that is unwanted by the owner, whom might seek help to seek help for this problem. Aggression towards other dogs is one of the most common behaviours that owners seek professional help to solve. Dogs' displaying aggressive behavior poses a risk to both humans, other dogs and itself. The quality of the relationship between a dog displaying aggression and its owner often deteriorates and in some cases, the dog risks being euthanized.

This study investigates training methods used to decrease aggression amongst dogs and the affect on the mental and physical welfare of the individual dog subjected to these methods. Seven dogtraines were interviewed about which training methods they would recommend to decrease aggression among dogs. Furthermore they were interviewed about their strategies for collecting new knowledge about dog behaviour. Four of the dog trainers trained with positive reinforcement and three used a mix of both positive and negative reinforcement and punishment. Three of the dog trainers read scientific literature and two of the dog trainers updated their knowledge with books and documentaries.

According to scientific literature, training methods based on punishment can lead to higher levels of aggressive behavior and other behaviour problems such as separation anxiety in dogs. The dog handlers using such methods are in greater risk for injury, due to aggression or insecurity in the dogs. This can lead to that the dog learning to bite without a warning and that the dog bites the owner or trainer in self-defense. According to scientific literature the most common breeds that showed canine directed aggression was German shepherd, pit-bull terrier, and boxers.

1. Introduktion

1.1 Bakgrund.

Trots att hundar är ett väldigt uppskattat husdjur runt om i världen (Řezáč *et al.*, 2011) finns det många hundar som uppvisar diverse olika beteendeproblem (ett beteende som orsakar problem och svårigheter för ägare, hund eller omgivning) (Wells & Hepper, 2000; Bradshaw *et al.* 2002; Hiby *et al.*, 2004) och som genom detta riskerar minska välfärden för både hund och ägare. Det är känt att utvecklingen av ett beteende som uppfattas som ett problem orsakas av både den genetiska bakgrunden och miljön som hunden har växt upp i (Blackwell *et al.*, 2008).

Beteendeproblem kan orsaka stora svårigheter ute i samhället och riskerar även att försämra välfärden hos djuren (Duffy *et al.*, 2008; Martínez *et al.*, 2011). Det är även en av de vanligaste anledningarna till att hundarna omplaceras samt den vanligaste för återkommande omplacering för samma djur (Wells & Hepper, 2000). Det är vanligt att hundägare tar upp hundaggressivitet (hunden visar aggressiva beteende gentemot andra hundar) som beteendeproblem hos sin hund (Takeuchi *et al.*, 2001; Gaultier *et al.*, 2005; Orihel & Fraser, 2008).

Enligt Hallgren (1979) och är ingen hund omöjlig att förändra och Jagoe & Serpell (1996) drar slutsatsen att det inte finns några hopplösa hundar, utan problemen har sin grund hos ägarna. De praktiska begränsningar som kan finnas mot att förändra ett problembeteende ligger framförallt hos människan och inte hos hunden (Hallgren, 1979; Jagoe & Serpell, 1996). Människan kan sakna kunskap, medel och tillfällen att förändra ett svårare beteendeproblem hos en hund och därför kan vissa problem hos hundarna vara svårlösta (Hallgren, 1979). Vidare skriver Hallgren (1979) och Jagoe & Serpell (1996) att många av

de hundar som upplevs som problemhundar återfinns hos ägare som har sin första hund. Detta för att ägaren saknar rätt kunskaper om hundens beteende och uppfostran samt inte känner till de svårigheter som kan uppstå och hur dessa kan lösas (Hallgren, 1979).

1.2 Träningsmetoder

Det förekommer olika träningsmetoder och olika tränare använder sig av olika tekniker (Herron *et al.*, 2009). I detta arbete kommer träningsmetoder delas in i fyra olika typer av träningsätt: positiv förstärkning, positiv bestraffning, negativ förstärkning och negativ bestraffning (Reid, 1996). Det är väldigt viktigt att man har en bra timing (Hallgren, 2010) oavsett vilken träningsmetod som används. Det gäller både träningsmetoder som anses vara aversiva i detta arbete, positiv bestraffning och negativ förstärkning och träningsmetoder som anses vara positiva, positiv förstärkning och negativ bestraffning (tabell 1). Men däremot finns det många studier som visar att aversiva metoder kan orsaka stress (Schalke *et al.*, 2007), lidande (Beerda *et al.*, 1997) och stress, rädsla och osäkerhet (Shilder & van der Borg, 2004) samt dessutom fler beteendeproblem (Roll & Unshelm, 1997; Haverbecke *et al.*, 2008; Herron *et al.*, 2009; Arhant *et al.*, 2010). Eftersom många hundägare inte har den perfekta timingen är frågan om dessa ska använda aversiva metoder överhuvudtaget eller om de ska lära sig de positiva metoderna istället då det inte finns någon vetenskaplig forskning som visar på att dessa leder till beteendeproblem och lidande (Hiby *et al.*, 2004).

Positiv förstärkning innebär att när hunden uppvisar önskat beteende ger man något till hunden som hunden vill ha (Hiby *et al.*, 2004). Detta medför en ökad sannolikhet att ett beteende upprepas (Reid, 1996). Man kan ge positiv förstärkning på många olika sätt men några exempel är: lek, kel eller godis.

Negativ bestraffning är när man avlägsnar något som hunden vill ha när den utför ett beteende som inte är önskat (Reid, 1996). Detta gör att sannolikheten minskar att hunden uppvisar det oönskade beteendet nästa gång (Reid, 1996). Ett exempel är om hunden reser sig från ligg när du är på väg att ge den godis, tar man bort godiset och sedan får hunden försöka igen.

Negativ förstärkning innebär att när hunden utför önskat beteende upphör ett obehag (Hiby *et al.*, 2004). Negativ förstärkning ökar sannolikheten för att ett önskat beteende visas i framtiden (Reid, 1996). Ett exempel är att vid bruk av stryphalsband så ges ett obehag vid dragning i form av minskad syretillförsel. Detta obehag upphör när det oönskade beteendet (dragningen) avslutas.

Positiv bestraffning innebär att när hunden gör fel orsakar tränaren något obehagligt (Hiby *et al.*, 2004). Detta minskar sannolikheten att beteendet visas igen (Reid, 1996). Några exempel på positiv bestraffning är: ryck i koppel, slag eller spark.

Tabell 1: Visar de olika träningsätten och vad som händer med beteendet (Reid, 1996).

		Händelse	
Stimulus	Upplevs som positivt för hunden	Lägger till	Tar bort
		Positiv förstärkning Ger någon resurs till hunden vid önskat beteende Chansen att beteendet visas igen ökar.	Negativ bestraffning Tar bort en resurs från hunden vid oönskat beteende Chansen att önskat beteendet visas igen ökar.
Stimulus	Upplevs som aversivt för hunden	Positiv bestraffning Ger obehag till hunden vid oönskat beteende Risken att beteendet visas igen minskar	Negativ förstärkning Tar bort obehag från hunden vid önskat beteende Risken att oönskat beteendet uppvisas igen minskar.

Hundägare och hundtränare länge använt så kallade traditionella metoder där man framförallt använder sig av positiv bestraffning och negativ förstärkning (Hiby *et al.*, 2004). Under senare år har det blivit vanligare att tränare använder sig av positiv förstärkning (Hiby *et al.*, 2004; Herron *et al.*, 2009). En aspekt som man oroar sig för när det kommer till de traditionella metoderna är hundarnas välfärd (Hiby *et al.*, 2004) eftersom dessa metoder bygger på bestraffningar och obehag.

1.3 Ledarskap och dominans – en tolkningsfråga

Inom den populärvetenskapliga litteraturen och bland olika organisationer för hundägare, exempelvis brukshundsklubben och dess kursverksamhet har dominanshierarki och ägare-hund relationen länge byggts på att människor kan vara ledare över en flock hundar och detta baseras på två olika påståenden (van Kerkhove, 2004). Första påståendet är att vargar är förfäder till dagens hundar och andra påståendet är att det finns en linjär hierki (finns två ledare, en hona och en hane, och en strikt rangordning efterföljs, där ledaren kan bli utmanad för ledarpositionen) hos en vargflock (van Kerkhove, 2004). Även om det första påståendet är allmänt accepterat har det andra blivit ifrågasatt (van Kerkhove, 2004). Vargar har inte en linjär hierki utan lever i familjegrupper (två föräldradjur med ungar, där djuren har olika roller) (Mech, 1999). På grund av detta tar van Kerkhove (2004) upp att människors interaktioner med hundar inte ska baseras på att människa ska anta en alfa-roll (dominant sätt gentemot hunden) och Rooney *et al.* (2000) tar upp att hundar inte ser människor på samma sätt som de ser hundar. Hundar lever för övrigt inte i flockar på samma sätt som vargar gör (McGreevy *et al.*, 2012). Hallgren (2006) skriver att det finns hundinstruktörer som använder sig av metoder som bygger på just linjär hierki. De förklarar olika problem som uppstår i kommunikationen mellan hund och ägare med att det har blivit fel i rangordningen och att ägaren är en för svag ledare (Hallgren, 2006). Hundinstruktörerna kan även förklara det med att hunden försöker klättra på rangskalan, att den utmanar ägaren eller liknande (Hallgren, 2006).

Hallgren (2006) tar även upp att de hundinstruktörer som bygger sina metoder på rangordningsprincipen ofta talar om att stärka ägarens ledarskap över hunden. Detta innebär i praktiken en hård och tuff träning med korrigeringar, kontroll och straff (Hallgren, 2006). De metoder där man använder aversiva förstärkningar kan dessutom leda till aggression som grundar sig i rädsla och försvarsbeteende (Herron *et al.*, 2009). Detta medför att riskerna för utvecklande av beteendeproblem ökar eftersom hunden upplever händelsen och situationen som något negativt (Parsons, 2006). Dessutom riskerar förtroendet mellan hund och ägare att försämras (Sherman *et al.*, 1996). Detta kan leda till ytterligare beteenden som kan betecknas som negativa eftersom hunden då inte har tryggheten som den behöver av sin ägare. En studie gjord av Herron *et al.*, (2009) påvisar en ökad risk att hundarna attackerar ägarna eller tränarna om de tränas med konfronterande träningsmetoder där straff och aversiva förstärkningar förekommer. Dessutom finns det en risk att hundar inte varnar innan de biter utan biter direkt (Herron *et al.*, 2009) eftersom ägare ofta korrigerar de aggressiva signalerna vilket gör att hunden lär sig att inte ge några signaler (Parson, 2006). Särskilt förstärkt tycks denna risk hos hundar som redan tidigare uppvisat någon form av rädsla eller aggressivitet (Herron *et al.*, 2009).

1.4 Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet var att ta reda på vilka träningsmetoder som används av verksamma hundinstruktörer och hundpsykologer i Skåne för att minska och undvika hundaggressivitet hos hundar. Det var även att undersöka huruvida det används olika träningsmetoder beroende på storlek och ras samt om träningsmetoder kan framkalla hundaggressivitet. Detta gjordes via vetenskaplig litteratur. Vidare undersöktes det hur ofta instruktörer uppdaterar sig inom ämnen som är relevanta för deras ämnesområde. Nedanstående frågor kommer undersökas både genom intervju och också genom vetenskaplig litteratur.

1. Vilken är det främsta bakomliggande orsaken till hundaggressivitet
2. Hur hanterar hundtränare och hundpsykologer hundar med aggressionsproblem?
3. Vilket stöd har de i praktiken använda metoderna mot hundaggressivitet i den vetenskapliga litteraturen?

2. Metod

För denna studie intervjuades olika hundinstruktörer och hundpsykologer. Intervjufrågorna hade inga svarsalternativ utan intervjuobjekten fick berätta med egna ord. Intervjuobjekten hittades på informella sätt genom kontaktnät och annonser i lokala djuraffärer. Totalt blev åtta personer i Skåne tillfrågade att delta, men endast sju hade möjlighet. De som deltog i intervjun var två utbildade hundpsykologer, en hundinstruktör som snart var klar med hundpsykologutbildningen samt fyra var hundinstruktörer. Intervjuobjekten blev uppringda och tillfrågades då om de ville delta i undersökningen. Intervjuobjekten som valde att medverka fick välja huruvida de ville besvara frågorna skriftligt, via telefon eller vid ett personligt möte. En valde att besvara frågorna skriftligt och resten vid ett personligt möte. De intervjuobjekt som intervjuades under ett personligt möte tillfrågades om de gick med på bli inspelade. Inspelningarna gjorde via en mobiltelefon från HTC. Alla personliga möten spelades in. Utöver detta genomfördes det en litteratursökning för att få en bild av vad vetenskapen visade. Artiklar söktes på den internationella databasen Web Of Knowledge. Sökord som användes var:

Canine aggression + training methods + dog gav 12 artiklar varav 4 användes. De andra bedömdes vara irrelevanta då de behandlade aggression specifikt riktad mot människor.

Training + aggression + dog gav 171 artiklar varav 14 användes. 6 artiklar fanns med i förra sökningen. Övriga artiklar var inte relevanta eller fanns inte att tillgå i full text. En del artiklar bedömdes som för gamla för att kunna användas som källor inom detta arbete.

Animal welfare + training methods + dog + problematic behaviour gav 3 artiklar varav 1 användes. De andra bedömdes vara irrelevanta då de inte tog upp aggression utan andra beteendeproblem.

Inter-dog aggression + canine gav 3 artiklar, en användes och en fanns med i tidigare sökningar och användes då. Den sista bedömdes vara för gammal.

Positive reinforcement + training + problematic behaviour + dog gav 1 artikel som användes.

2.1 Intervjufrågor

Följande frågor ställdes under intervjun.

- Hur definierar du hundaggressivitet?
- Vad anser du är den viktigaste orsaken till att hundar blir aggressiva mot andra hundar?
- Hur anser du att ägaren ska göra för att undvika att deras hund blir aggressiv mot andra hundar?
- Vilka träningsmetoder råder du en ägare som har en hundaggressiv hund att använda sig av? Beskriv så utförligt som möjligt!
- Kan det finnas några negativa konsekvenser med metoderna du använder dig av?
- Anpassar du dina träningsmetoder beroende på storlek eller ras på hunden? Om ja, på vilket sätt?
- Är hundaggressivitet vanligt enligt dig?
- Är det vanligare att vissa raser visar mer hundaggressivitet än andra? Vilka upplever du visar mest aggressivitet i så fall?
- Tror du att det finns något träningsätt som kan göra att en hund lättare blir hundaggressiv?
- Kan ägaren påverka sin hund till att lättare bli hundaggressiv?
- Tar du del av ny vetenskaplig litteratur som kommer ut och hur ofta uppdaterar du dig i så fall? Om ja, vilken typ av litteratur?

2.2 Dataanalys och bearbetning

Resultatet från intervjun fördes in i Microsoft Office Excel 2007 för att analyseras och presenteras på lätt överskådligt sätt i diagramform. Analysen gjordes av författaren som tolkade de olika svaren från intervjuobjekten som skrev ihop svaren med egna ord efter att de analyserats. Var något svar oklart diskuterades detta med intervjuobjektet. Då det inte fanns några svarsalternativ på frågorna var intervjuobjekten fria att svara på och förklara med egna ord.

3. Resultat

3.1 Resultat Intervju

De träningsmetoder som användes av intervjuobjekten är följande samt hur många av intervjuobjekten som tränade på detta sätt. Två intervjuobjekt (B & D) använde sig av både belöning och bestraffning under träning av hundar. Ett intervjuobjekt (E) använde sig av

endast bestraffning. Klicker¹ och belöning använde sig två intervjuobjekt (A & C) av och ett intervjuobjekt (F) använde av IMMI:s träningsmetoder². Intervjuobjekt G använde sig av tyst kommunikation och zoner³.

Hur definierar du hundaggressivitet?

Intervjuobjekten A, C och G ansåg att det inte finns aggressiva hundar utan att detta är ett sätt för hunden att få ett ökat avstånd. Intervjuobjekten B & D svarade på frågan att det var hundens sätt att bli arg med fortsättningen att det förekommer olika anledningar för hundens ilska så som resursförsvaret, smärta, en upplevd hotbild eller dylikt, samt att hundarna inte får möjlighet att tolka och mäta sig med varandra vilket leder till ökade aggressiva beteenden. Intervjuobjektet F definierade hundaggressivitet som en hund som gör utfall för att skada en annan hund.

Alla intervjuobjekt ansåg att alla hundar har en stigande skala på aggressivitet där aggressivitet utvecklar sig efter hand, från rest ragg, morningar, uppvisande av tänder, skall, utfall och liknande. Intervjuobjektet E ansåg att det var hundar som inte kunde den sociala biten som tog till aggressivitet. Intervjuobjektet B definierade det även som "en hund som inte får en normal blick" utan låser fast den andra hunden med blicken och spänner sig och ägaren kan inte få någon kontakt med hunden är en aggressiv hund.

Vad anser du är den viktigaste orsaken till att hundar bli aggressiva mot andra hundar?

Alla intervjuobjekt ansåg att frustration av olika anledningar var en av de viktigaste orsakerna till att hundar blev aggressiva mot andra hundar. Frustration kan komma av olika anledningar så som:

- Felaktig koppelhantering, kopplet används som redskap för att dra bort eller flytta runt hunden.
- Om hunden vant sig från att den var valp att hälsa på alla hundar som den möter. Detta kan leda till frustration när hunden blir äldre och inte har samma möjlighet längre.

Intervjuobjekten A, C, D och G tog även upp att negativa upplevelser av andra hundar kunde leda till aggressivitet. Men att det fanns olika anledningar så som:

- A, C, D och G tog upp att hunden hade blivit attackerad av en annan hund eller upplevt obehag vid ett möte och varit tvungna att skrämman bort den andra hunden själv.
- Intervjuobjekten A, C och G tog även upp att hunden har blivit korrigerad när den sett en annan hund och på så sätt kopplat samman obehag med den andra hunden.

¹ Klicker är ett hjälpmedel för att snabbare kunna belöna ett korrekt beteende.

² IMMI står för Individanpassade Metoder, Motiverande Instruktörer och har en policy att använda positiva metoder som anpassas efter individ och förutsättningar.

³ Tyst kommunikation och zoner innebär att ägaren använder kroppsspråket för att kommunicera med hunden och ägaren blir medveten olika försvarszoner och trygghetszoner som alla djur har.

Alla intervjuobjekt ansåg att ägaren bidrog till att deras hund blev hundaggressiv men intervjuobjekten ansåg att de bidrog på olika sätt:

- Intervjuobjekten B, D och E ansåg att det var för att ägaren inte satte gränser och att hundarna inte fick kommunicera på sitt sätt utan blev bortdragna i kopplet.
- Intervjuobjekten A, B, C, D, F och G tog upp att ägarna inte gav hunden tillräckligt med motion och stimulans.
- Intervjuobjekten A, C, D och G ansåg att ägaren kunde bidra till att deras hund blev hundaggressiv genom att inte ge hunden någon utväg om den upplevde ett hundmöte som obehagligt utan hundarna fick försvara sig själv och på så sätt lära in ett beteende som kunde upplevas som aggressivt.
- Alla intervjuobjekt ansåg att ägarna kunde påverka genom att själv vara osäkra och spända vid hundmöten.

Hur anser du att ägaren ska göra för att undvika att deras hund blir aggressiv mot andra hundar?

Intervjuobjekten A, C, D, F och G tar upp att ägaren ska lära sig läsa av och tolka hundens kroppsspråk och inte utsätta den för situationer som den inte klarar av för att undvika obehag och stress hos hunden. Fyra av intervjuobjekten, A, C, D och G, tyckte att det var viktigt att socialisera hundarna tidigt med hundar som har ett bra kroppsspråk och då gärna med äldre hundar. Tre intervjuobjekt, A, C och G tog däremot upp att det var viktigt att inte låta valpen hälsa på alla hundar den möter utan ha ett fåtal som den umgås med. Detta för att undvika frustration senare i livet.

A, C och G tog även upp att det är viktigt att hundarna inte kopplar samman andra hundar med något obehagligt, varken genom att de drar i kopplet och får obehag från halsband och att ägaren inte korrigerar hunden när den ser andra hundar. Intervjuobjektet G tog upp att det var viktigt att kopplet inte ska vara något straff eller något som man flyttar runt hunden i utan det ska vara en säkerhet. Samma person tog även upp att det var bra om ägaren lärde sig kommunicera med hunden genom kroppssignaler. Intervjuobjekt B och E ansåg att ägaren skulle vara en stark ledare och lära hunden lyda för att på så sätt undvika att hunden blev hundaggressiv.

Vilka träningsmetoder råder du en ägare som har en hundaggressiv hund att använda sig av? Beskriv så utförligt som möjligt!

Fyra av intervjuobjekten (A, C, D och G) gav rådet att jobba med ökat avstånd för att sedan successivt minska avståndet när hunden blivit desensibiliserad till stimuli, det vill säga att hunden vant sig vid stimuli och att hunden hela tiden hålls under dess stresströskel.

Ett råd som gavs av intervjuobjekten B och D var att ta reda på motivationen bakom beteendet, om den var osäker eller dominant. Om den var osäker skulle ägaren jobba med ökat avstånd och om den ville slåss för att den var dominant skulle beteendet korrigeras. Rådet som gavs av intervjuobjekten A och C var även att arbeta med klassisk betingning, detta för att ge hundar en positiv upplevelse i samband med andra hundar genom att ge exempelvis mat och ökat avstånd, detta i samband med ökat avstånd som beskrivs ovan.

Intervjuobjektet C ansåg även att det var viktigt att ha en plan med träningen. Detta för att det gör det lättare att se framgångar med sin hund.

Intervjuobjekt E ansåg att man endast skulle använda korrigeringar vid oönskat beteende utan avståndsökning eller liknande. Korrigeringar var morrningar, stöt i sidan eller att ägaren skulle lägga ner hunden, så kallar alpha rulla hunden.

Intervjuobjekt B tog upp att om aggressivitet berodde på dålig hundhållning med exempelvis för lite aktivering skulle detta ändras annars skulle ägaren ha fullständig lydnad på sin hund eller avliva den om den var riktigt aggressiv.

Kan det finnas några negativa konsekvenser med metoderna du använder dig av?

Två av intervjuobjekten, B och C, ansåg att där kunde finnas negativa konsekvenser med träningsmetoderna. B ansåg att instruktör eller hundägare kunde ha missbedömt någon hund och tränat den för hårt och detta intervjuobjekt tränade med både förstärkning och korrigering. Intervjuobjekt C tog upp att ägaren hela tiden måste tänka på att hunden lär sig lärde ut klicker och positiv förstärkning. Resterande intervjuobjekt kunde inte se några negativa konsekvenser av metoderna som de använde sig av.

Anpassar du dina träningsmetoder beroende på storlek eller ras på hunden? Om ja, på vilket sätt?

Ingen anpassade sina träningsmetoder efter vilken storlek hunden hade utan fem intervjuobjekt, A, B, C, D, och G anpassade träningen efter individen istället. Intervjuobjekt F tog däremot upp att den ville tillgodose det hunden var skapad för som exempelvis att en draghund skulle få mycket motion och arbeta mycket fysiskt.

Är hundaggressivitet vanligt i Skåne enligt dig?

Fem av intervjuobjekten, A, B, C, E, och G ansåg att hundaggressivitet var vanligt i Skåne. Där var en som inte ansåg att det var något problem, intervjuobjekt D, och en som inte kunde bedöma hur det låg till, intervjuobjekt F. Av de som ansåg att det var vanligt tog A, C och G upp att det var det vanligaste problemet som ägare sökte hjälp för.

Är det vanligare att vissa raser visar mer hundaggressivitet än andra? Vilka upplever du visar mest aggressivitet i så fall?

På denna fråga svarade intervjuobjekt F att personen inte kunde bedöma det. Intervjuobjekt E svarade att det ej var rasbetingat utan individuellt hos hundar. Intervjuobjekten B och D ansåg att det var bruksraser så som riesenschnauzer, rottweiler, dobermann, tysk schäferhund och så vidare när de kommit över könsmognaden som visade mest aggressivitet.

Rottweiler, tysk schäferhund, jack russel och american staffordshire bullterier var överrepresenterade hos de som sökte hjälp enligt intervjuobjekt C. Raser som avlats för vakt och som var mer benägna till skall samt muskelhundar så som American Staffordshire bullterier och liknande mest aggressiva gentemot andra hundar enligt intervjuobjekt A. Intervjuobjektet G berättade att bland vallhundar var det border collie som visade mest aggressivitet. A, B, C, E och F tog upp att hanhundar oftare visar aggressivitet än tikar.

Tror du att det finns något träningsätt som kan göra att en hund lättare blir hundaggressiv?

Sex av sju intervjuobjekt ansåg att där finns träningsätt som kan göra att en hund lättare blir hundaggressiv. Tre intervjuobjekt, A, C och G, tog upp att metoder där korrigering används gör att en hund lättare blir hundaggressiv och tre intervjuobjekt, B, D och G, tog upp om en hund är understimulerad eller drar i kopplet kan det orsaka hundaggressivitet.

Kan ägaren påverka sin hund till att lättare bli hundaggressiv?

Alla intervjuobjekt tog upp ansåg att ägarna kunde påverka sin hund till att lättare blir hundaggressiv men hade olika anledningar. Alla ansåg att om ägare lät sin hund dra i kopplet kunde detta påverka att hunden blev aggressiv. Intervjuobjekten A, C och D tog upp att om hundägaren går och spänner sig och letar efter andra hundar ökade risken för att hunden blev aggressiv. Intervjuobjekt G förklarade att om en ägare tittar på den mötande hunden signalerar ägaren till hunden att den mötande hunden är ett hot. Om hunden utsätts för saker som den inte klarar av ökar risken för att hunden blir hundaggressiv enligt A, C, D och G. Om hunden inte för tillräckligt med aktivitet kan den bli understimulerad och på så sätt visa aggressiva beteenden enligt B och F.

Tar du del av ny vetenskaplig litteratur som kommer ut och hur ofta uppdaterar du dig i så fall? Om ja, vilken typ av litteratur?

Fem av sju intervjuobjekt uppdaterade sig kontinuerligt genom att söka och läsa nyutkommen fakta men på olika sätt. Ett intervjuobjekt, D, läste allt som kom ut i bokform, oavsett vilken typ av träningsmetoder det var och ett annat intervjuobjekt, E, såg mycket dokumentärer och faktaprogram. De andra intervjuobjekten, A, C och G uppdaterade sig inom både vetenskapliga ämnen och populärvetenskapliga i form av böcker, dokumentärer och tidningar och liknande.

3.2 Resultat från litteratur

Tabell 2 Hur stort antal hundar som uppvisade aggressiva beteende i fyra vetenskapliga artiklar under våren 2012.

Artiklar	Totalt antal hundar i studien (n)	Totalt antal hundar som visade aggressivitet (n)	Total andel hundar som visade aggressivitet (%)
Rugbjerg <i>et al.</i> (2003)	4359	397	9,1
Blackwell <i>et al.</i> (2008)	192	90	47
Herron <i>et al.</i> (2009)	140	50	40
Khoshnegah <i>et al.</i> (2011)	368	78	21,2

Som tabell 2 visar finns det varierande studier på hur pass utbredd aggressivitet är bland hundar. Studierna genomfördes i olika länder, Danmark (Rugbjerg *et al.*, 2003), England (Blackwell *et al.*, 2008), USA (Herron *et al.*, 2009) och Iran (Khoshnegah *et al.*, 2011). Däremot genomfördes studierna på likvärdiga sätt genom enkäter med olika frågor.

En studie som gjordes 2009 av Herron *et al.* visar konsekvenser med att använda fysiska korrigeringar. Studien gjordes genom enkäter som skickades till 217 hundägare som hade kontakt med en beteendespecialist på grund av oönskade beteende. 140 av hundägarna svarade (Herron *et al.*, 2009). 11 % som hade använde stryphalsband för att korrigera hundarna fick en aggressiv respons från hunden som vändes mot ägaren (Herron *et al.*, 2009). Hos 31 % av ägarna som använde sig av alfa-rullning (lägger hunden på rygg och

håller ner den) visade hunden aggressiva beteenden och 6 % tog upp att deras hund visade aggressiva beteenden när de korrigerade dem med kopplet (Herron *et al.*, 2009). Vidare skriver de även att högst aggressiva respons var de hundar där 43 % av ägarna använde sig av slag eller sparkar som korrigerings.

Herron *et al.* (2009) skriver att även de ägare som använde sig av indirekt konfrontation med hjälp av olika psykiskt aversiva stimuli kunde se en ökad aggressiv respons hos hunden. De som visade störst procent av aggressiv respons var hos de där ägarna morrade på hunden där 41 % visade aggressiva beteenden tillbaka och de som ”stirrade ner” (ägaren stirrade på hunden tills den vek med blicken) där 30 % av hundarna gav en aggressiv respons (Herron *et al.*, 2009).

Blackwell *et al.* (2008) gjorde en studie där 250 enkäter skickades ut varav 192 kom tillbaka. 52 % hade bara en hund och 38 % hade två hundar, resterande hade tre eller fler hundar (Blackwell *et al.*, 2008). Vidare skriver de även att de flesta som svarade hade ägt hund tidigare, endast 15 % var första hundsägare. Könsfördelningen mellan hundarna var jämn med 52 % hanar och 48 % tikar (Blackwell *et al.*, 2008). 58 % av hanarna och 63 % av tikarna var kastrerade (Blackwell *et al.*, 2008). Endast 19 % av hundarna var blandraser, resterande var renrasiga hundar (Blackwell *et al.*, 2008). I studien framkom det att 88 % tränade sina hundar på något sätt. 58 % tränade hundarna hemma, 40 % gick på allmänlydnadskurser och 27 % gick på valpkurser med sina hundar. Samma studie visade att 16 % använde endast positiv förstärkning, 12 % en blandning av positiv förstärkning och negativ förstärkning, 32 % en blandning av positiv förstärkning och positiv bestraffning och 40 % en kombination av alla kategorier. 72 % använde alltså någon form av positiv bestraffning (Blackwell *et al.*, 2008).

Rugbjerg *et al.* (2003) gjorde en studie i Danmark genom att skicka ut enkäter till alla som var registrerade i Danska hundregistret och fick deras medlemstidning. 24 316 enkäter skickades ut och 4993 enkäter kom tillbaka (Rugbjerg *et al.*, 2003). Studien visar att 48 % utav de hundarna som attackerade okända hundar var kastrerade hanhundar, 28 % var okastrerade hanhundar, 19 % var kastrerade tikar och 5 % var okastrerade tikar. Av de som upplevde att deras hundar uppvisade något beteendeproblem hade 51,8% sökt hjälp för att bli av med beteendet (Rugbjerg *et al.*, 2003).

Tabell 3 Vilka raser som framförallt har uppvisat aggressivitet gentemot andra hundar i tre olika vetenskapliga studier

Artiklar	Beaver (1983)	Sherman <i>et al.</i> (1996)	Duffy <i>et al.</i> (2008)
Raser	Tysk schäferhund, cocker spaniel och blandraser med dessa.	Tysk schäferhund, dobermann och lhasa a-pso.	Akita, tysk schäferhund, boxer, chihuahua, jack russel, tax, engelsk springer spaniel, west highland white terrier och pitbull.

Som tabell 3 visar är vissa hundraser återkommande i olika artiklar som tar upp aggressivitet gentemot andra hundar. Detta även om det skiljer över 10 år mellan de olika artiklarna.

4. Diskussion

Aggressiva hundar är en fara för både allmänhet och för djurvälstånd (Duffy *et al.*, 2008) på grund av att både hundarna som slåss och människorna som försöker dela på dem riskerar att skadas (Sherman *et al.*, 1996). Dessutom försämras förhållandet mellan ägare och hund om hunden är aggressiv vilket i slutändan kan göra att hunden riskerar att avlivas (Sherman *et al.*, 1996).

4.1 Hundaggressivitet och orsaker

Majoriteten av de som intervjuades ansåg att hundaggressivitet är ett vanligt beteendeproblem i Skåne. Litteraturen visar att aggressivitet gentemot andra hundar är ett relativt utbrett problem och har varit under många år (Beaver, 1983; Sherman *et al.*, 1996; Rugbjerg *et al.*, 2003; Blackwell *et al.*, 2008; Herron *et al.*, 2009; Khoshnegah *et al.*, 2011). Men om man undersöker vad allmänheten upplever som aggressiva beteenden är det väldigt varierande. Litteraturen tar upp aggressiva beteenden som skall, morrande, uppvisande av tänder, nafsande och bitande (Beaver, 1983; Borchelt, 1983). De instruktörer och hundpsykologer som deltagit i denna studie definierade hundaggressivitet dels som litteraturen med en stigande skala där det först börjar med morningar för att sedan utvecklas men även med andra definitioner. Tre intervjuobjekt gav definitionen av hundaggressivitet även kunde vara alla avståndsökande signaler, ett intervjuobjekt som att en hund var hundaggressiv när den låste blicken och stirrade på en annan hund. Detta gör att det kan vara svårt att begränsa och ge en definitionen av hundaggressivitet. Frågan är om alla har samma definition av aggressivitet och var man ska dra gränsen för vad som bör definieras som aggressivt beteende, och detta bör tas i beaktning när ägare, instruktör eller myndighet definierar en hund som aggressiv.

Enligt Pongrácz *et al.* (2006) kan människor höra skillnad på olika typer av skall hos hundar, även om människan inte är hundvan. Däremot visar en studie av Tami & Gallagher (2009) att människor, även erfarna hundägare och hundinstruktörer, ofta svårt för att skilja mellan om en hund bjuder in till lek eller om den är aggressiv när de endast läser kroppsspråket hos hunden. Detta tyder på att människor överlag och framförallt de som handskas med hundar måste bli bättre på att läsa av hundars kroppsspråk.

Intervjuobjektens svar visar på att orsakerna till varför hundar blir hundaggressiva varierar kraftigt. Många av de som intervjuades tog upp att en vanligt förekommande orsak var frustration, antingen då hunden som valp fått lära att hälsa på alla hundar den möter för att sedan inte få fortsätta med beteendet som vuxen eller för att den blir bortdragna och runtflyttade i kopplet. Därför är det viktigt att från början lära hunden att inte dra i kopplet och att inte själv dra med hunden i kopplet. Detta eftersom kopplet inte ska vara ett straff utan en säkerhet. Detta är något som, enligt författarens egna åsikter, bör finnas med i informationen som valpköpare för att förebygga hundaggressivitet redan i tidig ålder. Tre instruktörer betonade även att det kunde bero på att ägarna inte skyddade sin hund från obehagliga möten utan ansåg att den skulle klara av det själv och att detta skapade en osäkerhet och ökad stress hos hunden. Därför är det viktigt att ägare lär sig läsa hundens kroppsspråk och hjälper dem genom att ge dem en väg ut utan att ta till aggressiva beteenden. Detta kan undvikas genom att man bara låter hundarna hälsa på ett fåtal hundar som de känner, men även ökar avståndet till en hund som upplevs som obehaglig och inte tvingar sin hund att hälsa på en hund som den inte vill hälsa på. Det är även viktigt att andra hundägare inte låter sin hund springa fram och hälsa på en annan hund om de ser att

den inte vill. En annan anledning som togs upp av instruktörer och hundpsykologer var att hundarna hade upplevt obehag vid möten med hundar som saknar korrekt hundspråk och då tagit till aggressiva beteenden för att försöka skrämja bort den andra hunden. Kopplet kan, precis som tidigare nämnts, orsaka frustration hos hundar. Rolls & Unshelm (1997) och Řezáč *et al.* (2011) skriver att hundar i koppel oftare visar aggressivitet än de som är lösa. Vidare nämner Rolls & Unshelm (1997) även att det kan bero på att hundar som är aggressiva oftare hålls i koppel för att ägarna är rädda att de ska skada en annan hund.

Fem intervjuobjekt talade även om att okastrerade hanhundar oftare visar aggressivitet än andra. Detta stämmer med en stor del av den vetenskapliga litteraturen. Borchelt (1983), Beaver (1983), Blackshaw (1991) och Rolls & Unshelm (1997) visade att okastrerade hanhundar oftare slåss och visare aggressivitet än vad tikar och kastrerade hundar gör. Rolls & Unshelm (1997) tog även upp att det oftast är okastrerade hanhundar som både attackerar och blir attackerade. Men jämför man då med en studie som Bennet & Rolf (2007) gjorde där de inte hittade någon koppling mellan aggressivitet och kön kan man ifrågasätta om saker har förändrats de senaste tio åren. Men flera studier tar upp att hanhundar lättare visare aggressivitet (Borchelt, 1983; Beaver, 1983; Blackshaw, 1991; Rolls & Unshelm, 1997) och fem intervjuobjekt också anger att hanhundar oftare blir aggressiva gentemot andra hundar än vad tikar blir vilket gör att det går att ifrågasätta studien gjord av Bennet & Rolf (2007) .

4.2 Träningsmetoder

Tre av dem som intervjuades nämnde att träningsmetoder där bestraffningar användes kunde leda till aggressivitet och olika problembeteende vilket bekräftas i vetenskaplig litteratur. Roll & Unshelm (1997), Haverbecke *et al.* (2008) Herron *et al.* (2009) och Arhant *et al.* (2010) tar upp detta då de påvisar att man har hittat en tydlig koppling mellan träningsmetoder baserade på bestraffningar och aggressivitet gentemot andra hundar.

Men däremot fann inte Hiby *et al.* (2004) att där skulle finnas någon koppling mellan träning som är baserad på bestraffningar och just aggressivitet, men däremot mellan aversiva träningsmetoder och andra beteende som kan upplevas som ett problem exempelvis separationsångest. Ingen av de studier som jag läst har funnit ett samband mellan problembeteende och träningsmetoder som bygger på positiv belöning eller en blandning utav belöning och bestraffning och det är även en av slutsatserna i detta arbete. En fråga som varje hundägare måste ställa sig är varför de väljer att arbeta med aversiva träningsmetoder. Riskerna finns att hunden uppvisar ett eller flera ytterligare problembeteende och de riskerna ökar om hundägaren inte har en perfekt timing. Dessutom riskerar att förhållandet mellan hundägare och hund att försämrats vilket medför andra problem i vardagen.

Vidare skriver Hiby *et al.* (2004) även att det är ovanligt att hundägare baserar hela sin träning på positiv förstärkning utan att majoriteten använder sig av en kombination av belöning och bestraffning. Däremot så rapporterade de ägare som endast använde positiva metoder en mycket bättre lydnad än de som använde sig av bestraffningar eller en kombination av både bestraffning och belöning (Hiby *et al.*, 2004). Om detta beror på att hundarna var lydigare eller för att ägarna lättare såg framsteg hos de hundarna kan vara svårt att säga. Voith *et al.* (1992) gjorde en studie som visade att det inte finns några tydliga tecken mellan varken lydnad och problembeteende eller antropomorfism, bortskämda hundar och problembeteende.

Användandet av aversiva stimuli i träning kan ha en negativ påverkan på hundarnas välfärd: den orsakar lidande (Beerda *et al.*, 1997) stress (Schalke *et al.*, 2007), rädsla och osäkerhet (Shilder & van der Borg, 2004). Det finns även andra negativa aspekter vad gäller att använda sig av bestraffning i träning. Hundar kan vända sin aggressivitet mot ägarna och tränarna istället och de hundar som blir tränade med direkta eller indirekta aversiva träningsmetoder visar högst aggressiv respons (Herron *et al.*, 2009). Bestraffningar riskerar att öka rädslan och speciellt då hos hundar som redan gått in i försvarsställning (Herron *et al.*, 2009). Det finns även en risk att hunden kommer att lära sig bita utan förvaning om det sker en korrigerande av hotsignaler så som morringar och liknande (Herron *et al.*, 2009). Många av de som använder bestraffning och konfrontation i sina träningsmetoder säger ofta att en hund med diverse beteendeproblem är dominant och att det brister i ägarens "alfaroll" (Guy *et al.*, 2001). Vetenskaplig litteratur pekar istället på att aggressivitet och andra beteendeproblem ofta beror på rädsla, självförsvar och ångest och detta är viktigt för att förstå vilken motivation som ligger bakom problemet och hur man ska jobba med att bli av med det (Guy *et al.*, 2001). I en studie som gjordes av Haverbeke *et al.* (2008) var de vanligaste belöningarna att klappa sin hund och de vanligaste bestraffningarna var att rycka i kopplet eller att hänga upp hunden i halsbandet.

Desensibilisering och positiv förstärkning kan minska osäkerheten genom att försvaga den obehagliga associationen till ett skrämmande stimuli (Orihel & Fraser, 2008). Fyra av de som intervjuades tränade på detta sätt för att minska aggressiviteten hos hundar som de kom i kontakt med. Vidare kan man även använda counterconditioning, alltså genom att förebygga och lära hunden alternativa beteenden som de kan utföra vid stimuli, exempelvis en hund. Istället för ett aggressivt beteendemönster blir det betingat för hunden att exempelvis sitta när den ser en annan hund (Orihel & Fraser, 2008). På så sätt får hunden en chans att utföra önskat beteende istället för ett aggressivt beteende. Detta kan vara ett sätt att få bort ett oönskat beteende som exempelvis utfall mot andra hundar.

4.3 Jämförelse mellan vetenskapliga litteraturer och deras resultat.

Studien som gjordes av Rugbjerg *et al.* (2003) hade en väldigt låg svarsfrekvens och då de skickade ut till alla som var registrerade och fick medlemstidningen. Detta innebar att även bibliotek och veterinärkliniker och liknande även fick ut enkäten. Därför kan det vara svårt att veta hur stor svarsfrekvens som gavs och på grund av det gör det artiklen mindre trovärdig. Blackwell *et al.* (2008) hade däremot en svarsfrekvens på 67 % vilket gör att deras artikel är mer trovärdig och Herron *et al.* (2009) hade en svarsfrekvens på ca 65 %. Då alla använde sig av enkäter som skickades ut får läsaren ta med i beräkningar att ägarnas egna synsätt finns med i svaren. Riskerna med enkäter är att intervjuobjektet inte svarar sanningsenligt på frågorn eller inte förstår frågan.

Studien Sherman *et al.* (1996) gjorde innefattade 99 hundar som visade aggressivitet gentemot andra hundar, 73 av dem gentemot hundar inom samma hushåll och 26 gentemot hundar utanför hushållet och som blev behandlade på "Animal Behavior Clinic" för problemet. Detta minskar riskerna som uppstår när studien bygger på enkäter men däremot framgår det inte hur många som var tillfrågade att delta i studien eller om det bara var de 99 som var tillfrågade. Detta gör att det är svårt att erhålla någon svarsfrekvens. Sherman *et al.* (1996) skriver att om aggressiviteten gäller hundar i samma hushåll så hjälper inte lydsträning när hundarna har börjat slåss. Då bör man lokalisera vilken hund som är den som börjar slagsmålen och behandla den därefter (Sherman *et al.*, 1996). Detta menade att man skulle korrigera/bestrafva hunden när den visade aggressiva beteende och minska dens

privilegier så som exempelvis att ligga uppe i sängen och soffan (Sherman *et al.*, 1996). Jämför man detta med annan vetenskap, bland annat Voith *et al.* (1992) som skriver att antropomorfism och att man skämmer bort hunden inte har en koppling till aggressivitet, eller Guy *et al.* (2001) som tar upp att det är viktigt att förstå anledningen bakom aggressiviteten och att den ofta bygger på rädsla och osäkerhet så är korrigerande inte rätt i sådana situationer. Studien som gjordes av Guy *et al.* (2001) byggdes på intervjuer via telefon. Däremot framgår det inte heller av denna studie hur många som blev tillfrågade att delta, däremot deltog 227 hundägare i studien.

Korrigerande av signaler som anses vara aggressiva kan även, precis som tidigare nämnts, leda till att hundarna lär sig bita utan förvarning (Herron *et al.* 2009). Detta är ännu mer aktuellt om man försöker korrigerade bort alla aggressiva signaler eftersom hunden lär sig att den händer något obehagligt om den exempelvis morrar. Studien som gjordes av Sherman *et al.* (1996) har endast undersökt 99 fall av aggressivitet och inte tagit i akt hur aggressiviteten har uppkommit. Rugbjerg *et al.* (2003), Blackwell *et al.* (2008), Herron *et al.* (2009) och Khoshnegah *et al.* (2011) har alla skickat ut enkäter till hundägare där de svarat om deras hundar visar aggressivitet gentemot artfränder (tabell 2). Då de flesta av dessa studier grundas på enkäter som skickats ut till hundägare är frågan om ägarna överdriver sina svar eller förnekar att deras hundar är aggressiva. Därför är dessa inte helt kliniska men då flera källor, varav alla är nyare i forskningen (Roll & Unshelm, 1997, Hiby *et al.*, 2004; Haverbecke *et al.*, 2008; Herron *et al.*, 2009 och Arhant *et al.*, 2010) pekar på att korrigeringar inte är rätt väg att gå när det gäller hundträning och problembeteende så bör man vara försiktigt med informationen som Sherman *et al.* (1996) skrivit.

4.4 Att undvika hundaggressivitet hos sin hund

Av de instruktörer och hundpsykologer som intervjuades ansåg fem att det var viktigt att ägarna lärde sig läsa av hundarnas kroppsspråk för att undvika att deras hundar blev hundaggressiva. Dessutom tog fyra av dem upp vikten av att inte utsätta hunden för något som den inte klarar av och att det är viktigt att förstå att även om hunden ser ut att hantera situationen kan den uppleva det som något obehagligt. Det är även viktigt att valparna umgås med vuxna och äldre hundar som har ett korrekt hundspråk som de kan lära sig av och att de inte får hälsa på alla hundar som de möter. Detta för att undvika framtida frustration. Kopplet ska inte heller användas som straff och något som man drar runt hunden i utan bara som en säkerhet. Roll & Unshelm (1997) skrev att kopplet kan vara en bidragande orsak till att hundar visar mer aggressivitet. Som tidigare nämnts pekar de flesta vetenskapliga artiklar även på att hundar som tränas med bestraffningar lättare får problembeteende när de blir äldre (Roll & Unshelm, 1997, Hiby *et al.*, 2004; Haverbecke *et al.*, 2008; Herron *et al.*, 2009 och Arhant *et al.*, 2010). Dessutom tar några som intervjuats upp att det är viktigt att hundarna inte upplever obehag tillsammans med andra hundar, så som exempelvis genom att dra i kopplet så de inte får luft eller någon korrigerande när de ser andra hundar. Detta för att hundarna inte ska koppla ihop obehaget med det som den ser.

4.5 Skillnad på storlek och ras som nämnts i vetenskapliga studier och utifrån intervjuvaren

Ingen av de intervjuade instruktörerna och hundpsykologerna ändrade sin träning efter vilken storlek som hunden hade. Dock tog en upp att den ville tillgodose hundens inneboende fallenhet för ett visst beteende beroende på ras, till exempel om det var en draghund behövde den mycket fysisk motion och jobba med kroppen. Arhant *et al.* (2010)

tog upp att småhundar oftare är mer outhärdade och tränas oftare med mer bestraffningar än vad stora hundar gör. Enligt Duffy *et al.* (2008) tenderar ägare som har stora hundar att söka hjälp för aggressiva beteende tidigare än de ägare som har mindre hundar. Detta beror på att stora och kraftiga raser kan orsaka större skada än mindre hundar (Duffy *et al.*, 2008). En anledning som kan bidra till att stora raser oftare anses som lydiga och väluppfostrade kan vara att det är ägare som är intresserade av att träna med sina hundar medan småhundar oftare hålls enbart för sällskap (Arhant *et al.*, 2010).

Där finns studier som visar att det oftast är stora hundar så som tysk schäferhund, rottweiler, hovavart, grand danois, dobermann och boxer som attackerar andra hundar (Rolls & Unshelm, 1997). Efter de raserna är det hundar av kamphundsraserna som bullterrier, Staffordshire bullterrier, amerikanske Staffordshire bullterrier och pitbull terrier som attackerar andra hundar (Rolls & Unshelm, 1997). Rolls & Unshelm (1997) skriver även att de som oftast blev attackerade var hundar av raserna tax, pudel, dobermann, Cocker spaniel, boxer, Yorkshire terrier och West highland terrier. Men enligt Beaver (1983) var det tysk schäferhund och Cocker spaniel de hundar som var mest aggressiva gentemot andra hundar och enligt Sherman (1996) var det tysk schäferhund, dobermann och Lhasa A-Pso de hundraser som visade mest aggressivitet mot andra hundar (tabell 5). Enligt en studie som Duffy *et al.* (2008) gjorde var det hundar utav raserna Akita, Australian cattle dog, tysk schäferhund, boxer, Chihuahua, jack Russel, tax, engelsk springerspaniel, West highland White terrier och pitbull terrier som oftast visade aggressivitet riktad mot andra hundar (tabell 5).

4.6 Skillnader och likheter mellan olika artiklars resultat angående raser.

Jämför man de olika källorna så ser man att vissa hundraser figurerar både i studien som Duffy *et al.* (2008) gjorde och i studien som gjordes av Rolls & Unshelm (1997). Däremot skiljer sig de åt på vissa ställen. Båda studierna visar att tysk schäferhund, boxer och pitbull terrier är bland de hundar som visar mest aggressivitet gentemot andra hundar. tysk schäferhund finns med i alla fyra studier (Beaver, 1983; Sherman 1996; Rolls & Unshelm, 1997; Duffy *et al.*, 2008) som en av de hundar som visar mest aggressivitet. Dobermann finns med i två av studierna (Sherman *et al.*, 1996; Rolls & Unshelm, 1997) som en av de raserna som visar mest aggressivitet. Men om jämför Beaver (1983), Duffys *et al.* (2008) och Rolls & Unshelm (1997) så finns där vissa variationer i resultaten. Enligt Beaver (1983) var cocker spaniel en utav de raser som visade mest aggressivitet mot andra hundar medan den enligt Rolls & Unshelm (1997) var en av de hundraser som oftast blev attackerad. Likaså är det med taxar. Rolls & Unshelm (1997) tog upp hundar av rasen tax som en av de som oftast blev attackerad medan Duffy (2008) tar upp att hundar av rasen tax oftast visar aggressivitet gentemot andra hundar. Likaså var där några raser i Rolls & Unshelm (1997) som togs upp både som de som ofta visar aggressivitet gentemot andra hundar och som blir attackerade av andra hundar. Detta är egentligen inget som är förvånande eftersom två hundar som båda visar aggressiva beteende gentemot andra hundar och de möts på en promenad ökar riskerna för att det blir slagsmål jämfört med om en hund som inte visar något felaktigt beteende möter en hund som visar aggressiva beteende.

Media har tagit upp vissa specifika raser som mer aggressiva och på så sett gjort att dessa hundar fått dåligt rykte (Rolls & Unshelm, 1997). Detta gäller även skånsk media som ofta refererar till hundar som bitit en människa eller en annan hund som kamphundar. Enligt Rolls & Unshelm (1997) är det framförallt hundar som man klassar som kamphundar som anses vara farliga. Vidare skriver de att när detta påstås tar man inte hänsyn till

individer och i vilka situationer som problemen uppstår i utan dömer bara hunden efter vilken ras eller kategori den tillhör. Martínez *et al.* (2011) visar i en studie att hundar som har sämre rykte än andra inte visade mer aggressivitet än övriga raser. På frågan om vilka raser som hundinstruktörerna och hundpsykologerna upplevde visade mest aggressivitet svarade många olika. Två tog upp att de ansåg att hundar utav brukstypen så som riesenschnauzer, rottweiler, dobermann, tysk schäferhund var överrepresenterade medan två andra ansåg att rottweiler, tysk schäferhund, jack russel och american tsaffordshire bullterrier var överrepresenterade. En jobbade framförallt med vallhundar och där var det framförallt border collie som visade aggressivitet mot andra hundar. Många av dessa raser finns även med i den vetenskapliga litteraturen som tagits upp tidigare.

4.7 Forskning, konsekvenser av frågeställningar och bidrag inom etologi.

Mer forskning krävs inom området. Det behövs kliniska studier av hur hundar reagerar på olika träningsmetoder för att fastställa om dessa har något med hundaggressivitet att göra. Vidare behövs det mer forskning på hur mycket aveln och det genetiska arvet påverkar huruvida hundarna har lättare uppvisar aggressivitet eller om det enbart beror på uppfostran. Detta eftersom vetenskapliga artiklar tar upp att vissa raser visar mer aggressivitet än andra så som exempelvis tysk schäferhund, boxer och pitbull terrier (Rolls & Unshelm 1997; Duffy *et al.*, 2008). Däremot har detta endast varit hos hundar som ägts av allmänheten. Därför kan läsaren ställa sig frågan huruvida det är ägarerelaterat och att en viss typ av människor dras till dessa raser mer än andra och i vilken ålderskategori och vilket kön som ägarna har samt vilken hundvana de har. Ingen av studierna utesluter miljöpåverkan vilket bör uppmärksammas.

Vidare behövs det även forskas på hur man ska undvika att ens hund börjar uppvisa hundaggressiva beteende då sådan forskning är väldigt begränsad. Detta examensarbete hjälper till och tar upp vad som är möjliga orsaker till att hundar blir hundaggressiva och är därför ett viktigt verktyg för att kunna förebygga att problemet uppstår. Arbetet kan även bidra till att få ut kunskap om hur ägare påverkar hundaggressivitet hos sina hundar via exempelvis veterinärstationer, valpguider eller liknande. Detta arbete är även användbart för att ta fram träningsprotokoll för att på effektivast sätt för att undvika hundaggressivitet vid träning.

4.8 Felkällor och vad som kunde gjorts annorlunda och förbättrats.

Där finns möjliga felkällor vad gäller detta arbete. Bland annat kan det ha uppstått missförstånd vid intervjuer. Antingen att frågorna missförstås av intervjuobjektet eller att svaren misstolkats av den som utförde intervjuerna. Denna uppenbara risk för missförstånd kan dessutom anses högre bland de som besvarat frågorna skriftligt då möjligheterna att förklara vidare helt avlägsnats. Svaren tenderar dessutom vara mer utförliga vid de personliga intervjuerna. Dessutom fick jag mer utförliga svar från de flesta personer under de intervjuer som gjordes ansikte mot ansikte. Detta hade kunnat undvikas genom att intervjua alla på samma sätt. Vidare gick det inte att hitta vissa originalkällor. Detta kan ha gjorts att det är svårt att veta om källorna stämmer eller om de feltolkats av författarna till den nyare studien. Och även om originalet hittades kan det ha feltolkats utav författaren till detta arbete. Andra felkällor kan vara att det varit olika syn på vad som räknas som förstärkning och vad som räknas som bestraffning i olika vetenskapliga studier, framförallt när det inte framgick. Många som forskat på frågan har ställt frågor till hundägare och här finns risken att den personliga uppfattningen kommer in när det gäller träningsmetoder och

huruvida ens hund är aggressiv eller inte. Dessutom finns risken att det ena ägaren upplever som väldigt aggressivt kan någon annan uppleva som frustration. Vidare kan det vara svårt att avgöra hur mycket ägarna påverkar sina hundar när de visar aggressiva beteenden. Man ska ta i beräkning att de vetenskapliga studierna inte är enhälliga och ofta baseras på intervjuer och åsikter. Det är inga kliniska studier som påvisar om attacker är störst inom en viss ras då man måste ta med i beräkningarna hur många hundar som finns av raserna där studierna gjorts och vilken typ av ägare som dras till just den hundrasen. Vidare är denna studie en kvalitativ studie och underlaget är litet.

4.9 Sammanfattning av resultat.

Hundaggressivitet är ett utbrett problem både i Skåne och runt om i världen och antalet träningsmetoder som lärs ut och praktiseras är många. Den främsta bakomliggande orsaken till att hundar blir hundaggressiva var enligt intervjuobjekten frustration som byggdes upp av olika anledningar så som felaktig koppelhantering eller att hundarna vant sig vid att hälsa på alla hundar som den mötte. En annan orsak som togs upp av tre intervjuobjekt var aversiva träningsmetoder. Aversiva träningsmetoder var även anledningen som den vetenskapliga litteraturen tog upp.

De träningsmetoder som användes av de intervjuade instruktörerna/hundpsykologerna i denna studie var IMMI, klickerträning med belöning, belöning och bestraffning i en kombination, endast bestraffning och tyst kommunikation där man kommunicerade med hundarna via kroppsspråk. Det är endast aversiva träningsmetoder, alltså bestraffning och negativ förstärkning som enligt litteraturen har en negativ inverkan på hundarnas välfärd, både psykiskt och fysiskt eftersom den orsakas stress, lidande och ytterligare beteendeproblem hos hundar. De övriga träningsmetoderna finns det inget som visar på skulle ha en negativ inverkan på hundarnas välfärd.

För att undvika att ens hund blir hundaggressiv ska ägaren, enligt intervjuobjekten, undvika frustration och obehagliga händelser i samband med möte med andra hundar. Därför är det även viktigt att ägaren lära sig läsa och tolka kroppsspråket hos sin hund för att kunna undvika obehagliga händelser. Hunden ska inte korrigeras i samband med hundmöten och endast få umgås med ett visst antal hundar och alltså inte få hälsa på alla hundar som den möter på promenaden. Vidare ska ägaren bara ha kopplet som en säkerhet och inget som hunden flyttas runt i. Litteraturen gav inga råd om vilka metoder som ska användas för att förbebygga beteendeproblem och ger väldigt sparsamt med konkreta råd.

Hundinstruktörer och hundpsykologer i denna studie anpassade inte sina träningsmetoder efter storlek eller ras på hunden. Däremot visar litteraturen att det finns en skillnad där små hundar oftare tränas med aversiva träningsmetoder och att ägare till stora hundar oftare söker hjälp tidigare än ägare till små hundar.

Både litteratur och några av intervjuobjekten visar på att aversiva träningsmetoder kan inducera hundaggressivitet och även förvärra problemet.

4.10 Slutsats

- 1 Träningsmetoder som använder sig av aversiva stimuli är en av de främst bakomliggande orsakerna till hundaggressivitet, och trots detta förekommer de även om vetenskaplig litteratur visar på nackdelar med dem och fördelar med positiv förstärkning. Detta oavsett vilken ras eller storlek hunden har samt vilket kön. Dock finns det studier som visar på att hundaggressivitet är mer förekommande hos hanhundar än hos tikar.

- 2 Aggressionsproblem hanteras på olika sätt hos hundinstruktörer och hundpsykologer. Det som har störst framgång är positiv förstärkning och avståndsträning för att arbeta bort ett aggressionsproblem.
- 3 De som använder sig av positiv förstärkning har stort stöd i de vetenskapliga artiklarna till skillnad från de som jobbar med aversiva metoder då hundarna istället visar ett förvärrat problembeteende eller andra oönskade beteende.

Mer klinisk forskning krävs för att utesluta miljöpåverkan hos olika raser samt på olika träningsätt. Detta eftersom problembeteende kan bero på okonsekvent träning oavsett vilken träningsmetod som används.

Sammanfattning.

Hundar är ett väldigt populärt sällskapsdjur runtom i världen. Men det förekommer även många beteende som är oönskade och som ägarna upplever som ett problem. Aggressivitet gentemot andra hundar är ett av de vanligaste problemen som ägare söker professionell hjälp för att träna bort och sju instruktörer har intervjuats för att berätta om de metoder som de använder och vad som är för och nackdelar med dessa. Vidare har även vetenskaplig litteratur och böcker använts för att jämföra svaren och för att se vilka aspekter som tas upp av dessa källor utav den. När det kommer till träning av hundar och djur i allmänhet pratar vi om fyra olika typer av träningstekniker eller en blandning av dem: positiv förstärkning, positiv bestraffning, negativ förstärkning och negativ bestraffning.

Positiv förstärkning innebär att när hunden utför ett önskat beteende ger man något till hunden som hunden vill ha. Detta gör att där är en sannolikhet att ett beteende upprepas igen. Man kan ge positiv förstärkning på många olika sätt men några exempel är genom lek, kex eller godis. Positiv bestraffning innebär att när hunden uppvisar ett oönskat beteende orsakar tränaren något obehagligt ex. ryck i koppel, slag, spark. Detta gör att sannolikheten att beteendet visas igen minskar. Negativ förstärkning innebär att när hunden utför önskat beteende slutar något obehagligt att hända. Negativ förstärkning gör att ett önskat beteende mer sannolikt visas i framtiden som till exempel om hunden drar och man har ett stryphalsband så orsakar det ett obehag genom att syretillförseln minskar men när hunden slutar dra försvinner obehaget. Negativ bestraffning är när man tar bort något som hunden vill ha om den utför ett beteende som inte är önskat ex. om hunden reser sig från ligg när du är på väg att ge den godis, tar man bort godiset utan att ge den det. Detta gör risken minskar att hunden uppvisar det oönskade beteendet nästa gång

När träningen byggs upp av metoder som hunden upplever som obehagliga så som positiv bestraffning och negativ förstärkning kan detta orsaka beteendeproblem hos hundar så som aggressivitet och separationsångest. Men det finns andra negativa aspekter när det kommer till att använda sig av obehag och bestraffning i träning. Riskerna ökar att hundarna vänder sin aggressivitet mot ägarna och tränarna istället. Bestraffningar riskerar i övrigt att öka rädslan och framförallt hos de hundar som redan är beredda på att försvara sig. Det finns en risk att hunden i sådana fall lär sig att bita utan förvarning. Den vetenskapliga litteraturen pekar numera på att hundar som visar aggressivitet eller något annat beteendeproblem ofta är rädda, går in i självförsvar eller har ångest. Därför är det viktigt att förstå anledningen bakom problemet för att kunna träna bort det.

Orsakerna till varför hundar blir hundaggressiva är många. Många av de som deltog i intervjun angav dock frustration som en bidragande orsak. Det kunde bero på att hundarna blev frustrerade av att vara i koppel för att de hade blivit runtflyttade och dragna i koppel, för att de hade blivit vana att som valpar att få hälsa på alla hundar som de mötte, att de hade haft en jobbig upplevelse vid hundmöte eller upplevt obehag när de sett en annan hund. För att undvika att ens hund blir hundaggressiv bör man tänka på att valpen inte ska få hälsa på alla hundar den möter utan ha ett fåtal som den får leka med. Detta för att inte skapa en förväntan som senare kan leda till frustration och på så sätt utveckla aggressiva beteende. Vidare ska man se till att valpen får lära sig ett korrekt hundspråk och då gärna via äldre och snälla hundar. Dessutom ska man inte utsätta hunden för saker som den inte klarar av då detta kan leda till att den blir osäker och på så sätt utvecklar oönskade beteenden. Man ska alltid ge hunden en väg ut från något som den tycker är obehagligt eller jobbigt så att den inte behöver ta till aggressivitet för att försvara sig.

Tack

Jag vill tacka min handledare Jenny Yngvesson för allt stöd jag mottagit under författandet av detta examensarbete.

Jag vill även tacka min familj och mina vänner som har stöttat och korrekturläst denna rapport.

Ett särskilt Tack riktas till de kunniga och generösa personer som ställt upp som intervjuobjekt. Utan er hade denna rapport inte varit möjlig.

Referenser

- Arhant, C., Bubna-Littitz, H., Bartels, A., Futschik, A. & Troxler, J. 2010. *Behaviour of smaller and larger dogs: Effects of training methods, inconsistency of owner behaviour and level of engagement in activities with the dog*. Applied Animal Behaviour Science. 123; 131-142.
- Beaver, B.V. 1983. *Clinical classification of canine aggression*. Applied Animal Ethology. 10; 35-43.
- Beerda, B., Schilder, M.B.H., van Hooff, J.A.R.A.M. & de Vries, H.W. 1997. *Manifestations of chronic and acute stress in dogs*. Applied Animal Behaviour Science. 52; 307-319.
- Bennet, P.C. & Rohlf, V.I. 2007. *Owner-companion dog interactions: Relationships between demographic variables, potentially problematic behaviours, training engagement and shared activities*. Applied Animal Behaviour Science. 102; 65-84.
- Blackwell, E.J., Twells, C., Seawright, A. & Casey, R.A. 2008. *The relationship between training methods and the occurrence of behavior problems, as reported by owners, in a population of domestic dogs*. Journal of Veterinary Behavior. 3; 207-217.
- Blackshaw, J.K. 1991. *An overview of types of aggressive behaviour in dogs and methods of treatment*. Applied Animal Behaviour Science. 30; 351-361.
- Borchelt, P.L. 1983. *Aggressive behavior of dogs kept as companion animals: Classification and influence of sex, reproductive status and breed*. Applied Animal Ethology. 10; 45-61.
- Bradshaw, J.W.S., McPherson, J.A., Casey, R.A & Larter, I.S. 2002. *Aetiology of separation-related behaviour in domestic dogs*. Veterinary Record. 151; 43-46.
- Duffy, D.L., Hsu, Y. & Serpell, J.A. 2008. *Breed differences in canine aggression*. Applied Animal Behaviour Science. 114; 442-460.

- Gaultier, E., Bonnafous, L., Bougrat, L., Lafont, C. & Pageat, P. 2005. *Comparison of the efficacy of a synthetic dog-appeasing pheromone with clomipramine for the treatment of separation-related disorders in dogs*. The Veterinary Record. 156; 533-538.
- Guy, N.C., Luescher, U.A., Dohoo, S.E., Spangler, E., Miller, J.B., Dohoo, I.R. & Bate, L.A. 2001. *A case series of biting dogs-characteristics of the dogs, their behavior, and their victims*. Applied Animal Behaviour Science. 74; 43-57.
- Hallgren, A. 1979. *Problemhund och hundproblem*. Västerås. ICA-förlaget AB.
- Hallgren, A. 2006. *AlfaSyndromet – om ledarskap och rangordning hos hundar*. Västerås. ICA bokförlag.
- Hallgren, A. 2010. *Lyckliga, lydiga hundar*. Västerås, ICA bokförlag.
- Haverbeke, A., Laporte, B., Depiereux, E., Giffroy, J.M. & Diederich, C. 2008. *Training methods of military dog handlers and their effects on the team's performances*. Applied Animal Behaviour Science. 113; 63-69.
- Herron, M.E., Shofer, F.S. & Reisner, I.R. 2009. *Survey of the use and outcome of confrontational and non-confrontational training methods in client-owned dogs showing undesired behaviors*. Applied Animal Behaviour Science. 117; 47-54.
- Hiby, E.F., Rooney, N.J. & Bradshaw, J.W.S. 2004. *Dog training methods: their use, effectiveness and interaction with behavior and welfare*. Animal Welfare. 13; 63-69.
- Jago, A. & Serpell, J. 1996. *Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems*. Applied Animal Behaviour Science. 47; 31-42.
- Khoshnegha, J., Azizzadeh, M. & Gharaie, A.M. 2011. *Risk factors for the development of behavior problems in a population of Iranian domestic dogs: Results of a pilot survey*. Applied Animal Behaviour Science. 131; 123-130.
- Martínez, À.G., Pernas, G.S., Casalta, J.D., Rey, M.L.S. & De la Cruz Palomino, L.F. *Risk factors associated with behavioral problems in dogs*. Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research. 6; 225-231.
- McGreevy, P.D., Starling, M., Branson, N.J., Cobb, M.L. & Calnon, D. 2012. *An overview of the dog-human dyad and ethograms within it*. Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research. 7; 103-117.
- Mech, L.D. 1999. *Alpha status, dominance, and division of labor in wolf packs*. Canadian Journal of Zoology. 77; 1196-1203.
- Orihel, J.S. & Fraser, D. 2008. *A note on the effectiveness of behavioural rehabilitation for reducing inter-dog aggression in shelter dogs*. Applied Animal Behaviour Science. 112; 400-405.
- Parsons, E. 2006. *Klickerträning och lugnande signaler*. Melhus. Canis AS.
- Pongrácz, P., Molnár, C. & Miklósi, Á. 2006. *Acoustic parameters of dog barks carry emotional information for humans*. Applied Animal Behaviour Science. 100; 228-240.
- Reid, P.J. 1996. *Excel-erated learning*. Berkeley. James & Kenneth Publishers.
- Řezáč, P., Viziová, P., Dobešová, M., Havlíček, Z. & Pospíšilová, D. 2011. *Factors affecting dog-dog interactions on walks with their owners*. Applied Animal Behaviour Science. 134; 170-176.
- Roll, A. & Unshelm, J. 1997. *Aggressive conflicts amongst dogs and factors affecting them*. Applied Animal Behaviour Science. 47; 49-60.
- Rooney, N.J., Bradshaw, J.W. & Robinson, I.H. 2000. *A comparison of dog-dog and dog-human play behaviour*. Applied Animal Behaviour Science. 66; 235-248.
- Rugbjerg, H., Proschowsky, H.F., Ersbøll, A.K. & Lund, J.D. 2003. *Risk factors associated with interdog aggression and shooting phobias among purebred dogs in Denmark*. Preventive Veterinary Medicine. 58; 85-100.

- Sherman, C.K., Reisner, I.R., Taliaferro, L.A. & Houpt, K.A. 1996. *Characteristics, treatment, and outcome of 99 cases of aggression between dogs*. Applied Animal Behaviour Science. 47; 91-108.
- Schalke, E., Stichnoth, J., Ott, S. & Jones-Baade, R. 2007. *Clinical signs caused by the use of electric training collars on dogs in everyday life situations*. Applied Animal Behaviour Science. 105; 369-380
- Schilder, M.B.H. & van der Borg, J.A.M. 2004. *Training dogs with help of the shock collar: short and long term behavioural effects*. Applied Animal Behaviour Science. 85; 319-334.
- Takeuchi, Y., Ogata, N., Houpt, K.A. & Scarlett, J.M. 2001. *Differences in background and outcome of three behavior problems of dogs*. Applied Animal Behaviour Science. 70. 297-308.
- Tami, G. & Gallagher, A. 2009. *Description of the behaviour of domestic dog (Canis familiaris) by experienced and inexperienced people*. Applied Animal Behaviour Science. 120; 159-169.
- van Kerkhove, W., 2004. *A fresh look at the wolf-pack theory of companion-animal dog social behavior*. Journal of Applied Animal Welfare Science. 7; 279-285.
- Voith, V., Wright, J.C. & Danneman, P.J. 1992. *Is there a relationship between canine behavior problems and spoiling activities, anthropomorphism, and obedience training?* Applied Animal Behaviour Science. 34; 263-272.
- Wells, D.L. & Hepper, P.G. 2000. *Prevalence of behavior problems reported by owners of dogs purchased from animal rescue shelter*. Applied Animal Behaviour Science. 69; 55-65.

Vid **Institutionen för husdjurens miljö och hälsa** finns tre publikationsserier:

- * **Avhandlingar:** Här publiceras masters- och licentiatavhandlingar
- * **Rapporter:** Här publiceras olika typer av vetenskapliga rapporter från institutionen.
- * **Studentarbeten:** Här publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5-30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Vill du veta mer om institutionens publikationer kan du hitta det här:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

DISTRIBUTION:

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och
husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Box 234
532 23 Skara
Tel 0511-67000
E-post: hmh@slu.se
Hemsida:
www.slu.se/husdjurmiljohalsa

*Swedish University of Agricultural Sciences
Faculty of Veterinary Medicine and Animal
Science
Department of Animal Environment and Health
P.O.B. 234
SE-532 23 Skara, Sweden
Phone: +46 (0)511 67000
E-mail: hmh@slu.se
Homepage:
www.slu.se/animalenvironmenthealth*
